

Dördüncü Yıla girerken

Dergimiz bu sayı ile dördüncü yaşına ayak basıyor. Türkakdeniz dergisi geçen üç yıl içinde kendisini yaşatanları minnet ve şükranla anmayı derin bir borç bilir.

Üç yıl yurdun kültürüne hizmet eden ve Antalya bölgesinin tarihsel, yersel incelemelerine yol açan, memleket folkloru için denemeler yapan dergimiz bundan sonraki yıllarda da bu vazifesine daha geniş adımlarla devam etmek azmindedir.

Şurası kat'i olarak bilinsin ki Türkakdeniz bu çalışmalar ile ilim yapacak felsefe yaratacak değildir. Çevresinin, Dil, Edebiyat, Tarih, Tarım ve Tecim varlıklarını Türk yurdunun diğer illerine tanıttak alimlerimiz için değerli dokü-

manlar hazırlayacak ve Antalya Halkevinin hareket ve faaliyetlerini canlandıracaktır.

Türkakdeniz; ailesini şenlendirecek kendisine nur ve hayat verecek olanlara şimdiden şükranlarını sunar ve kutsal yoluna devam eder.

Ancak zaman zaman memleket münevverlerine, bilgiçlerine hatırlattığımız bir dileği bu münasebetle bir daha tekrarlamayı yerinde buluyoruz.

O da Türkakdeniz ailesi arasına bu arkadaşların bir an evvel katılmalarıdır. Türkakdeniz ancak bütün Antalya münevverlerinden alacağı Kültür hız ile yürüdüğü yolda uzun yıllar istediğiniz ve istediğimiz kuvvet ve kudretle mes'ut yaşayacağına derin bir inancımız vardır.

C. G.

Vatan, ötedenberi dillerde gezen bir benzetişe göre bütün milletin müşterek evidir. Her ferd nasıl kendi evinde kaç kişinin yaşadığını bilirse müşterek evde oturanları da Devlet öylece bilmek zaruretindedir.

Teşrinievvel ayındaki Umumî Sayımın gayesi de bu müşterek evi sakinlerine ve onu idare edenlere öğretmektir.

BAŞVEKÂLET

İstatistik Umum Müdürlüğü

Lozan günü

münasebetile

Bugün Lozan Sülhunun 17 nci yıl dönümüdür.

Bilirsiniz ki cihan harbinden sonra doğrudan doğruya dikte edilmiyerek

yani önceden hazırlanmaksızın sırf Türkün kazandığı büyük zafer üzerine müzakere ve münakaşa edilerek hem de 9 aylık bir çekişmeden sonra kazanılan ilk dünya sülhu; Türkün kazandığı Lozan Sülhudur.

Bu sulh aynı zamanda silâhın hem de siyasetin ilk süludur. Lozanda temsil edilen 12 devletin menfaat çarpışmaları ortasında, petrol mücadelelerinin milyarlar içinde oynayan cihan maliyecilerinin, cihan politikâcılarının hakimiyeti ortasında kazanılmış, çok parlak ve yüksek bir Türk zaferidir.

Çok yüksek ve parlak bir Türk zaferidir.

Bu zafer; Hemen hemen bütün dünya devletlerinin elinden çekişe çekişe, kopara kopara alınmış; ve bizi felâkete sürükliyen Sevr muahedesinden hiç bir şey bırakmayan şanlı, şerefli bir Türk Zaferidir.

Millî Şefimizin kazandığı bu zafer dolayısıyla ki Osmanlı devrinin, Osmanlı rejiminin bizi küçük düşüren yüzümüzü kızartan bütün acı hatıraları

Yazan :

Cemal Gültekin

kökünden silinmiş, kazanmış, yok edilmiş; Türkün hakikî benliğine, hakikî varlığına çok yakışır ve yaraşır Lozan denilen bir

sülhu imza etmiş ve bütün devletlere de izma ettirmiştir.

Bu barıştan sonradır ki artık kapitelâsyonlar, kontrollar, nüfuz mın-takaları, malî komiserler, Dumlupınar zaferinin şimşekleri karşısında fena bir rüyanın ağır kâbusları gibi gelip geçmişlerdir.

Yine bu barış sayesinde ki asırların hesabı görülmüş, temizlenmiş, artık kendi siyasetinden başka hiç bir kayıt, hiç bir şart, hiç bir hat ve hudud tanımayan tam manasıyla müstakil şanlı, şerefli bir Tür devleti yaşıyan bir varlık, gözle görülen, elle tutulan bir hakikat haline bütün dünyaya kendisini göstermiştir.

Bu gün ise Türk hudutları içinde Ebedî Şef Atatürkten hız alarak yaşıyan temiz bir Türk halkı; uyanık bir Türk milleti; dünya orduları karşısında daima üstünlüğünü isbat etmiş kahir ve kahraman bir Türk ordusu olduğu gibi milletimizinin mâküs taliini yenmiş, Lozan Sülhunu kazanmış, dünya büyükleri arasında kerdisini tanıtmış ve sev-

dirmiş eşsiz kahraman Millî Şefimiz İsmet İnönü vardır.

Onun için hiç bir hâdise, hiç bir vak'a bizi endişeye düşürecek bir mahiyet arzetmez ve edemez.

Şurası kat'i olarak bilinsin ki biz ezildikçe kuvveti artan dinamitler gibi-

yiz. Baykuşlardan pervamız yok: Biz şahin sürüsüyüz.

Bu gün ise Türk Milleti Ordusuyla, Mili Şefile tam bir birlik ve beraberlik halinde daimi sülh, emniyet ve saadet içinde yaşıyor bundan sonra da ilelebet yaşayacaktır.

Köprü Çayı!

Şaban Tüzün

*Köprü çayı ne olur? soğuk suyunla;
Kuruyan dilimi ıslat, her zaman!
Kabına sığmayan o, mert huyunla,
Kahraman ırkıma benzer çağlaman!...*

*Kıvrılıp, şahlanıp akar, gidersin;
Gönlümü peşine takar, gidersin;
Gür nağmelerle şakar, gidersin;
Bülbül senin kadar şakrak mı bilmem?!..*

*Nolursun? beni de, al kollarına;
Hayranım! şu, çamlık yollarına;
Yüksek yaylaların, beyaz karına
Ben de, bir çay olup karışabilsem!...*

Manavgat, 10 / 4 / 940

Antalyanın jeolojik vaziyeti ve Su temini imkânları [1]

Muharriri :

Geh. Rat. Prof. Dr. Wilhem Salomon - Calvi
Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, İdrojeolojik
Şubesi - Ankara.

Almancadan tercüme eden :

Ziraat Mühendisi Sabahattin İmer
Sıcak İklim Nebatları İslah İstasyonu
Antalya

Antalyanın derin körfezinden kara kısmına doğru, Sark ve garp istikame-tinde uzanan yüksek dağların arasında 30 - 40 Km. derinliğinde düz bir Traça (Terrasse) teşekkülâtı imtidat eder. Bu Traça teşekkülâtı bağız iki kade-meye münkasemdir. Evvelâ sathı bahir-den 30 - 40 M. yüksek olan münhat ka-demenin üzerinde nev'i şahsına münhasır fevkalâde güzellikleriyle Antalya şehri kurulmuştur. Bu Traçanın ortasından akan ve senenin en kurak movsimlerin-de de daima kâfi mikdar suyu bulunan Düden çayı müteaddit Şellâleler yaparak 30 M. irtifadan şakuli olarak denize munsabolur. Bunun içindir ki eskiler buna CATARACTES (Şellâle nehri) İsmi vermişlerdir. Şehrin garp ve şarkındaki Traça düzlükleri üzerinde de Garpte Arapsu, Boğa çayı, Şarkta Devrensi çayı ve Soğuçaksu gibi fazla suyu bulunan bir çok dereler akarlar. Yani bu mntakada da kâfi mikdar su zenginliği mevcuttur. Mamafi Antalya şehrinin üzerinde kurulduğu Münhat Traça ve Şimaldeki daha yüksek Traçada umumiyet itibariyle çıplak ve kuru-dur. Geniş düzlükler üzerindeki kaya-lar harabeler şeklinde bir manzara arz eder.

Bu Calibi dikkat vaz'iyetin esas sebebi Traçanın suhur teşekkülâtına istinat eder. Bu suhur Kalksinter - Tara-vetin den müteşekkildir; Yani akan tatlı suların muhtevi olduğu kirecin Kimya yolu ile terassüp etmesinden ileri gel-miştir. (2) Evvelâ Antalya da, Sani-yen çok büyük mikyasta Denizli civarın-da ki pamuk kale ve Türkmen ovasın-da ve nihayet Bursa civarında, Anado-lunun daha bir çok yerlerinde böyle Travertin, teşekkülâtına tesadüf etmek kabildir.

Salomon - Calvi ve Kleinsorge 29 numaralı La Turquie Kemalîst mecmu-asında (Şubat 1939 / sayfe 11 - 18) neşrettikleri resimli makalelerinde Ana-dolunun Traverten teşekkülâtını izah et-

- (1) Yukarıdaki makalenin sahibi evvelce Memleket Jeolojik araştırmaları Enstitüsü Direktörü iken bir hey'etin reisi olarak Jeoloji ve su vaziyetini tetkik etmek üzere belediyenin davetile 1937 senesinde Antalyaya gelmiş, tetkikatta bulunarak raporlarıyla muhtelif makamlara muhtelif tetkliflerde bulunmuştu. Ankarada bulunduğum sırada kendisinden rica ettiğim bu makaleyi büyük bir eseri nezaket olarak derhal gönderen sayın hocama alenen teşekkür etmeyi ve bazı esbab dolayisile vaki tehhürden dolayı özürler dilemeyi kendime bir borç sayarım.
- (2) Böyle teşekkülâta sebep olan taşlara bazı Geologie ve petrographie kitaplarında İVOLİ de fazla bulunması dolayisile lapistivoli derler.

mişlerdir. Bu mecmuada iskele yanındaki denizden kayıkla içine gidilebilen DAMLATAŞ mağrasının, Şellâlelerden birinin ve şehir Şimalinden geçen Düden çayının Düden şeklinde kaybolduktan sonra tekrar menba alarak kaynağı yerin resimleri intişar etmiştir.

Travertinlere bir çok memleketlerde (meselâ Almanya ve eski Roma da) makbul bir inşaat malzemesi olarak kullanılmıştır. Bunlar çok mesamî olduklarından harareti fena naklederler. Ve bil netice binaları kışın sıcak ve yazın serin tutarlar. Yeni çıkarıldıkları zaman daha henüz dağ rutubetlerini (Bergfeuchtigkeit (3.) kaybetmemiş olduklarından kolayca kesilip işlenebildikleri gibi tebahhürat dolayısıyla rutubetlerini kaybettikten sonra sertleşirler. Bu mesamiyetleri dolayısıyla fazla miktarda sula-

rın nufuzuna sebep olurlar. Bundan dolayı Antalyadaki evler için Kanalisat'on'a ihtiyaç yoktur. Toprakta kaybolan bu kullanılmış sular yer altı sularını ve derinden çıkan menba sularını pisletirler. Çok şükürki Antalya şehri mikroptan ari iyi içme sularını muhtelif yollarla bulabilcek bir vaziyettedir. Şehrin garbindeki yüksek dağların eteklerinden iyi ve mebzul suyu olan bir çok menbalar mevcuttur; Ve bu meydana şhirden 12 Km. uzaklıktaki kolayca tarzim (Captage) ve isale olunabilecek olan Hurma menbaları şayanı zikirdir. Fakat çok daha ucuz ve sıhî bakımdan mikroptan ari olarak küçük veya büyük Arapsu ovasında derin kuvular açmak suretile, yani daha derin olan 2 üci yer altı su tabakasından şehrin içme suyunu temin etmek kabildir. Üstteki, birinci tahteltürap su tabakasının bu şerait altında pislenebilmesi veya hut da bilhassa kurak senelerde suyunun tükenebilmesi ihtimalleri mevcuttur. Avrupa da çok ünberi menba suyunun tahteltürap suya tercih edildiğini eski bir misal olarak zikretmek kabildir. Fakat aksine olarak müteaddit defalar görülmüş ve isbat edilmiştirki menba

Eski bir Yunan Filozofu, İnsanlara en büyük hayat düsturu olarak (kendini bil) demişti. Bir fert için bu düstur ne kadar önemli ise bir Ulus için muhakkak ki daha çok önemlidir. Ulusun kendisini bilmesi demek her şeyden önce sayısını bilmektir. Bu bilgiyi bize önümüzdeki İLKTEŞİRİN de yapılacak olan Nüfus sayımı temin edecektir

BAŞVEKÂLET
İstatistik Umum Müdürlüğü

(3) (Bergfeuchtigkeit - Dağ rutubeti) bu kelimenin manasını tamamen ifade edebilecek bir kelime bulamadım Taş ve inşaat malzemesile uğraşanlar bilirlerki taşlar çıkarıldıkları ocakta derhal işlenecek olurlarsa hem kolay işlenir ve hemde zayıf az olur. Bir müddet sonra dağ rutubeti denilen rutubetlerini kaybettikten sonra işlenirse müşkülâta tesadüf edileceği gibi zayıf te fazla olur.

sularının pislenebilmesi tehlikesi tahteltürap suya nazaran daha fazladır.

Bu Travertin teşekkülâtının bir neticesi tabiiyyesi olarak dağ silsilesi eteklerinden çıkan menba ve dere sularının hemen hepsi istisnasız bir şekilde travertinlerin arasında toprağa nüfuz ederler, Tahteltürap olarak uzun bir ceryandan sonra tekrar ortaya çıkarlar bu söylediğimize bir misal olarak, Varsak Civarında mebzul suyu olan kuvvetli bir dere mağra kapusuna müşabih bir yerden meydana çıktığını bir göl teşkil ederek bir kaç yüz metre sonra tekrar ikinci bir mağra içerisinde kaybolduğunu verebiliriz. Fakat bir kaç Km. uzakta, Antalyanın şimalinde büyük bir mağra kapısında düdençayı meydana çıkar; Ağlebi ihtimaldirki bu su Varsak dere-sinin suyudur. Bu düden çayından ayrılan bir kanal son senelerde sür'atle genişliyen meyve ve sebze bahçelerinin sulanmasında kullanılmaktadır. Şimdiye kadar mevcut su miktarının ancak mahdud bir kısmı sulamada kullanılmakta olduğu için Narenciye Meyveler, Muz, Enginar, Pamuk ve diğer kıymetli nebatların ziraatını genişleterek istihsalâtı yükseltmek imkânları mevcuttur. Keza PORTEKİZ, İSPANYA, Cenubi Fransa cezair ve İtalyada çok yüksek mahsul veren Quercus Suber ve Quercus occidentalis gibi matar meşeleri envaını Antalya iklimi mintakasında yetiştirebilmek

imkânları da mevcuttur. (4) Bu suretle hem bu gün umumiyetle heman hiç istifade edilmeyen geniş Traca düzlüklerinden istifadeler tenin edilmiş ve hemde hariç memleketlere bu yüzden verilen, hiç de aşağı görülemiycek bir miktarda olan döviz resminden Türkiye kurtarılmış olur. Son söz olarak şunu söylemek kabildirki su ve iklim şeraitinden temamele istifade edilecek olursa Antalya için Büyük bir istiklal mevcuttur.

(4) Büyük ehemmiyeti aşikâr olan bu hususta alâkadar makamların nazarı dikkatini celbetmiyi faydadan hali görmüyoruz.

Muayyen fasılalarla nüfus sayımı yapmak artık medenî Uluslarda bir ihtiyaç ve kaid halini almıştır.

Bizde üçüncü nüfus sayımımızı önümüzdeki İLKTEŞRİN 20 inci PAZAR günü yapacağız.

Sayan ve sayılanların bu işde en yüksek ihtimam ve gayret göstermeleri bir medeniyet ve yurt ödevidir.

BAŞVEKÂLET

İstatistik Umum Müdürlüğü

Havalarımızın Korunması

Evimizdeki bir konferanstan

Bu gün bütün milletlerin hava hücumlarına, hava tehlikelerine karşı nasıl sonu gelmiyen bir gayretle çalışmakta olduklarını görüyor ve biliyoruz.

Otuz yıllık kısa ve fakat şerefli bir maziye malik olan havacılığımızın ilk şehitleri Fethi, Sadık ve Nuridir.

Bundan 28 sene evvel İstanbulla Mısır arasındaki mesafeyi tayyarelerle katetmeğe teşebbüs eden vatanın bu fedakâr ve azimkâr kahramanları Şam ile Kudüs arasında sukut ederek şehit olmuşlar ve kendilerinden sonra gelen arkadaşlarına bu uğurdaki celâdet ve şecaatin ilk parlak misalini göstermişlerdir.

Vatan ve fen uğrunda hayatlarını feda eden bu mezarsız şehitlerin hazin hatıralarını her vatandaş daima hürmet ve tahdis ile yad etmeği vicdanî bir borç bilmelidir.

Daha sonra İstiklâl savaşında Türkün istiklâl idealinin doğduğu Dumlu-pınar muzafferiyetinin en büyük âmillerinden biri de tayyarelerimizin pek ani olarak düşman mevzilerini keşif ve bombardıman etmeleridir.

Onun içindirki bu uğurda şehit olanlar cumhuriyetin ebedî muhafızlarıdır.

İşte tevali eden bu kahramanlıklar sayesinde Türk milleti binlerce evlâ-

dının kanı ve canı bahasına olarak bütün dünyanın hayret ve takdirle karşılandığı çok yüksek bir zafer kazandı.

Türk milletinin, Türk ordusunun bu yüksek mevkii muhafaza edebilmesi ancak vatanın müdafaa vasıtalarının ve bu meyanda Türk havacılığının çok yüksek kuvvet ve kudretine bağlıdır.

Söylemiye hacet bile yoktur ki ve her gün misallerini birer birer görüyoruz ki :

Bir millet haricin tecavüzlerine karşı kendi benliğini kendi yarlığını muhafaza edecek iktidarı haiz değilse o milletin hür ve müstakil yaşamasına imkân yoktur Zaten istiklâl, hürriyet, vatan ve millet mefhumları orduların kuvvet ve kudretleriyle beraber doğan ve sönen bir takım kelimelerden ibarettir.

Tarihimizin sayfalarını karıştıracak olursak görürüz ki Türk ordusu ne vakit tam manasiyle kuvvetli ve kudretli olmuşsa hakimiyet ve istiklâlini kahirane mevcudiyetini herkese tanıtmış; bilakis zafa uğradığı zaman vatanının başında felâket ve musibet rüzgârlarının estiği görülmüştür.

Bu gün ise biliyoruz ki harplerin dörtte üçü karalardan semalara

intikal etmiş, hakimiyetlerini temin etmek istiyen milletlerde Tayyareye ve tayyareciliğe lâzım gelen azamî ehemmiyeti vermişlerdir.

Bu gün muhasım milletlerin hava bütçeleri milyonları hatta milyarları aşmaktadır. Bu rakamların müthiş yekûnu üzerine nazarı dikkati celbetmeği havacılığımız için yapılacak fedakârlığın derecesinin tasavvur edilmesini hatırtatmayı bir borç biliriz.

Artık iki kerre iki dört eder gibi riyazî bir katiyetle bilinmelidir ki mes'ut inkilâbımızın, mukaddes Cumhuriyetimizin gökler kadar yüksek Milletimizin, kahir ve kahraman ordumuzun namus ve haysiyeti, şanı şerefi hava kuvvetlerimizin, hava ordumuzun kuvvetine ve büyük milletimizin bu hususta göstereceği alâka ve fedakârlığın derecesine bağlıdır.

Düşmanların yüzlerce tayyare filoları semalarda uğuldayan bombalarıyla fırtanalar kasırgalar halinde dolaşır, Orduları arkasından vuran paraşütcüler şehirleri yakıp yıkar, bir çok peniklere sebebiyet verirken bizim hava filolarına, hava tehlikelerine, hava hücumlarına lâkayt kalmaklığımız hiç bir zaman doğru olamaz. Onun için yurtdaş Tayyare cemiyetine aza ol! Tayyare pilotu ol! Paraşütcü ol! hava hücumlarına karşı yurdunu ve milletini koru ve sen de bir iman halinde yerleşmelidir ki :

HER TÜRK VATANDAŞI YA
TAYYARECİ VE TAYYAREYE
YARDIMCI OLMALIDIR.

Elimizde müstakil, kuvvetli ve kudretli bir vatan var ki yaşıyor. Yaşamakta devam ediyor ve ebediyete kadar da yaşıyacaktır.

Gelecek nesil bizim göstereceğimiz maddî ve manevî fedakârlıklar nisbetinde mes'ut olacaktır. 17 yıldanberi temelleri atılmış olan Türkiye Cumhuriyeti ise ancak bütün vatandaşların umuzları üstünde metin ve rasın bir bina halinde yükselecektir. Binaenaleyh asrımızın en mühim, en müthiş ve en önde gelen müdafaa vasıtası olan Tayyarelere millî ihtiyaçlarımızla mütenasip bir ehemmiyet atfetmekliğimiz kadar zarurî, mecburî ve gayri kabili ihmal bir hareket olmaz ve olamaz

Elimizde tuttuğumuz inkilâp ve istiklâl bayrağının Millî mücadelede yükseldiği o parlak ve gururlu şahikalardan indirilmesine razı olacak hatta bunu aklından geçirecek birtek vatandaş tasavvur bile edilemez.

O halde arslan yürekli askerlerimizin karalarda olduğu gibi semalarda da celâdet şecaat ve hamaset göstermeleri esbabını büyük bir sevinçle temin ve izhar edelim.

Millî Şefimizin açtığı bu çığırda da metin ve azimkâr adımlarla ilerliyelim.

Mahallî Bilmeceler

Toplayan:

Akseki, Çimi köyü Öğretmeni

Maniler

Toplayan :

Akseki, Çimi köyü Öğretmeni

*Su gelir akmaile,
Ne olur bakma ile,
El adama kız vermez,
Tuvalet yapma ile,*

§

*Istanbul dedikleri
Lokumdur yedikleri
Hiç aklımdan gitmiyor
O kızın dedikleri*

§

*Denizde karabalık
Okkalıktır okkalık
Anne beni evlendir
Yeter gayri bekârlık*

§

*Mendil aldım direkten
Bir kız sevdim yürekte
Keşke sevmey olaydım
Öleceğim meraktan*

§

*Başak döktüm harmana
Kız darıldın mı sen bana
İkimizin derdini
Yazdıralım fermana*

Bir dalda beş elma
İkisi güneş görür, üçü görmez.
(Namaz vakıtları)

★

Yapılmamış divar üstünde
Doğmamış çocuk oturur.
(Yalan)

★

Babasi büklüm hoca
(Üzüm kütüğü)

Anası yaylım Fatma
(Kütüğün dalları)

Oğlu söhbette gezer
(Üzüm)

Kızı cennetten güzel
(Yaprağı)

★

Bir küçük hayvan
Kanatları yayvan
Başı sarıklı Süleyman
(Sinek)

★

Gider Gider izi yok
Vardım baktım tozu yok
Dünya malın götürür.
Zerre kadar canı yok
(Vapur)

★

Dört takı, takı İki bakı, bakı
İki dingil, bir fingil
(Eşeğin, ayakları,
gözleri, kulakları, kuyruğu)

★

Küçük mezar dünyayı gezer
(Ayakkabı)

★

Karnı tok gölgesi yok,
(Kuyu)

★

Elden ele ulaşır
Bütün dünyayı dolaşır
(Para)

K A Ç A K Ç I

Yazan :
Anio Kallas

Çeviren
Osman Bahadırlioğlu
İngilizce öğretmeni

Kaçakçı Parbu - Jaan, hapsanenin dar odalarından birinde bir sıra üzerine oturmuş, hakimin huzuruna çağrılmasını sabırsızlıkla bekliyordu. Denizci biçimi dört köşe kesilmiş sakalı, zaman zaman, boğazına iki kere dolanmış olan kalın şalın üstüne çıkıyor ve sırtındaki sert ayı derisi ceketi ufak bir hareketten bile gıcır gıcır gıcırdayordu. Beklemekten yorulmuştu. Loş gözlerini odanın duvarları üzerinde kaydırmağa başladı. Lâkin bu odayı Kilhelkonna'daki kendi balıkçı kulübesi kadar iyi tanıdığıнын farkına varınca hemen bakışlarını başka yere çevirdi. Çünkü, bu onun bu duvarlar arasında üçüncü defa olarak oturduğu idi. Bir aralık arkadaşlarına göz attı, iki genç odanın diğer ucunda oturmuş kâğıt oynuyorlardı. Daha doğrusu, kendilerini oyunla meşgulmuş gibi göstererek, gözlerinde çocukca bir tecessüs ve yüzlerinde şeytanca bir tebessüm olduğu halde onu seyrediyorlardı. Parbu - Jaan, geniş denizlere bakmağa alışık olan ve uzaktaki her maddeyi yakında imiş gören keskin gözleriyle bu gençleri bir an süzdü.

Alnından ileri doğru fırlıyarak bir noktada tamamiyle birleşen kalın kaşları altından onları iyice tartarak pek hafif olduklarını anladı. Bununla beraber, sebat ve kurnazlık ifade eden çehresi tatlı bir letafetle doldu ve yu-

muşak gülümsemelerle süslendi Kalktı. Geniş adımlarla odayı iki kere katetti. Her defasında da gençlerin yanından geçerken:

— Hükûmete ait ormandan odun çalmak, ha? diye mırıldandı. Sesinin tonu, kabahatin ehemmiyetsizliğini ve manasızlığını gösteren istihza ile doluydu. Gençlerden biri insan taklidi yapan maymun gibi kabarak:

— Nede iyi biliyor ya! diye söylendi.

Parbu - Jaan onlara bakmağa bile tenezzül etmedi. Duvarın ta yukarısındaki kalın demirli pençerenin dibine gelince irkilerek durdu. Çam yarması gibi vücudu, ve "1 80,,i aşan boyuyla odayı adeta yalnız başına dolduruyordu. Dev gibi gölgesi bütün duvarları kaplamıştı. Uzun boyuyla pençereye kadar yetişerek çenesini pençerenin alt kenar taşına dayadı. Bir müddet kımıldanmadan durdu. Sonra, inkisar hayale uğramış gibi, tekrar yerine döndü. Bakışları; etrafı, hayat ve neş'e dolu ötücü kuşlar tarafından kuşatılan bir kartal yuvası gibi, dik çatılı ve beyaz sıvalı evler tarafından kuşatılan harap bir kale avlusuna düşmüştü. Orada; sebze tavaları, bir çöp yığını didikliyen tavuklar, tek ayağı üstünde duran bir horoz ve otlayan bir at görmüştü. Tavuklardan birinin üç tane ördek yavrusuna an-

nelik ettiği gözüne ilişmişti. Sırtlarındaki siyah ve sarı tüyleri ve paytak yürüyüşleri bile gözünden kaçmamıştı. Ayaklarının ucuna basarak yükselince çatıların ötesinden donuk bir cam arkasındaymış gibi görünen uzak ufuklardaki sığın titreyişini görmüş ve o zaman civcivlerin ne kadar susadıklarını düşünmüştü.

Kaçakçının, görmediği şeyler için keder ve özlem çeken göz bebekleri büyüyor ve haftalarca tuzsuz sudan ve ekmekten bıkan bütün vücudu denize tahassür duyuyordu. İçerideki hava boğucu idi. Küçük pencereden içeri sızan hava yavan kokuyor ve toz zerreceleriyle kaynaşyordu. Sıra sıra kum yığınları arkasında kalan denizden eser yoktu. Hayalinde, yaz ziyaretçileriyle dolu olan ince kum plajlarını değil, Kilhelkonna sahilindeki geniş ve tenha kumsalları görüyordu. Hayali o kadar canlanmıştı ki, denizin sahile attığı çürümüş yosunların kokusunu duyuyor ve çizmelerinin altında ezilen deniz kabuklarının çatırdısını işitiyordu. Dibindeki taşları kaplıyan yosunların ceryanla dalgalanıp gide görünüşü ve git gide derinleşen sakin ve şeffaf denizin içinde yavaşça yürüdüğünü ve ilerledikçe küçük balık sürülerinin uzaklara doğru atılmalarını görüyor gibi oluyordu. Hafifçe yükselen su çizmelerinin boyunu aşıyor, beline çıkarak pantolonlarını ıslatıyordu. Nihayet, kendisini, sığın kenarında demirli bulunan gemisinin güvertesinde buluyordu. Bulunduğu yerden, geminin yelkenlerinin durmadan gıcırdayışını muntazam bir rüzgârla sürüklenen dalgaların arka

arkaya yuvarlanarak ölçülü fasılalarla kışa çarpışını işitmiyor muydu? Hiç kılmıdanmıyordu. Demirler, kıvrık tırnaklarla beyaz kumları tırmalamakta idi. Direkler boyunca yelkenler sarkmış ve suyun aynasında geminin hayali parlıyordu.

Mutlaka gitmeliydi... Yarın... Hiç değilse öbürgün... Gelecek hafta mutlaka Memel'de olmak gerek...

Yüzünün hatları ciddileşti. Sakallıyla bıyıkları arasına derince gömülmüş olan dudakları artık kolay kolay açılmıyordu. Gözleri, av peşinde koşan yırtıcı bir hayvan gözleri gibi parlıyordu. Çatık kaşlarının derinliğinde, zekâsı hummalı bir şekilde faaliyette idi. Bir plân bulabilmek için dımağını bir düziye zorluyordu. Bu sefer behemehal serbest bırakılmak lâzım. Tek gayesi bu idi. Kaçakçı kendisini, karışık kayalar arasından ve uyanık sahil muhafızlarının burnunun dibinden geçirdiği zamanlarda olduğu gibi şimdi de kendisinden emin di.

Zihni dolambaçlı bir dehlize girmişti. Bu çıkmazdan kendini kurtarmak için sarfettiği gayret artık tahammülfersa bir hal almıştı. Tesadüfün arkadaş yaptığı gençlere dönerek baktı. Onların mütecessis gözlerinde de kendi düşüncesini işgal eden şeyi okudu: Aceba bu defa da kurtulabilecek miydi?

Vücudu ve üzerindeki herşey, geniş omuzları üstüne asılıp kalmış hissini verinceye kadar bütün yüksekliğince kendi kendini gererek gençlere yaklaştı ve :

— Sizi gidi süpürgelik çalı hırsız-

ları sizi... diye onlarla alay etti, sonra da :

— Hey, çocuklar, vücuduma ne dersiniz? diye sordu.

Evelce de söze karışmış olan genç yanındakine gözüyle işaret ederek :

— Bu duvarlar tarafından tutulmayacak kadar muhteşem, dedi.

Parbu - Jaan keyifle :

— Doğru.. diye gürlledi.

Genç biraz cesaret bularak :

— Biz senin talihine “durak,, oynuyorduk, diye ilâve etti.

Halbuki o, başını geriye doğru silkerek :

— Ben kendiminkinden fazla talih istemem, cevabını verdi.

Kendisi de birşey söyleyebilmek için can atan diğer genç acele ile :

— Hakimin yeni olduğunu söylüyorlardı. Son günlerde orta Finlandiyadan gelmiş.

Parbu - Jaan, bu son konuşanın uzun boyuna, sık saçları altına gömülü duran alınına, burnunun ve çenesinin iri kemiklerine dikkatle baktı. İşi biraz şakaya getirerek :

— Sen kimin oğlusun? diye sordu. Sonra da delikanlıyı unutupvererek kendi kendine “ yeni bir hakim ha? ,, diye düşündü. .

Genç :

— Tare Tiiu'nun oğluyum, dedi.

Parbu - Jaan :

— Tiiu'nun, Tiiu'nun... diye birkaç kere makine gibi tekrar etti.

Heyecan içinde öteye beriye yürümeğe başladı. “ Yeni bir hakim. ,, Eski hilesini bir daha kullansa acaba ne olurdu? Fakat, artık onun, bu hilesini bilmiyen kalmamıştı. Bu hileyi

Saaremaa'daki hemen bütün meyhanelerin duvarları dinlemiş, c'vardaki bütün ormanlar onun aksiyle çınlamıştı. O zaman kendi cesaretine hayran olmuş, sanki bir yabancı imiş gibi, içi, kendi kendine karşı duyduğu takdirle dolmuştu. O zaman da böyle oturarak hakimi beklemişti. Dışarı fırlıyabilmek için adeta; ayaklarının altı kaşınıyordu Gemisi hareket için sabırsızlanıyordu. O zaman, dudaklarını büzmüş, tıpkı mabette Tanrı huzurunda duran bir adamın ciddiyet ve masumiyetini takınarak hakimin huzuruna çıkarılmasını rica etmişti.

— Ey... mürüvvetli hakim, demişti. Hanım evde hasta. Yeni gelecek küçük bir misafiri karşılamaya hazırlanıyor. Evvela bir parçacık içki tedarik etmek gerek. Sonra da, malum âliniz, vaftiz yapılacak. Bana iki haftalık izin vermez misiniz?

Hakim ilk önce izin vermek istememiş, “Eski habisin biridir, şu Parbu - Jaan,, demiş, fakat sonra da razı olmuştu :

Tam iki hafta. Geri gelmeği unutma.

Parbu - Jaan derhal Kihelkonna sahiline koşmuş, gemisinin yelkenleri şişirmiş, hemen Memel'e şarap ve barut yüklemeye gitmişti. Tam kararlaşdırılan günde de dönerek hapsanenin kapısını çalmıştı.

Fikri, sanki kuvvet almak için eski günlere avdet etti. İçinde bulunduğu dar vaziyete bakmıyarak gülmeğe başladı. Koca vücudu kahkahalarla sarılıyordu. Ruhunu serbesletcek ve gururunu iade edecek yegâne şey gülmekti. Hatıralar, tıpkı dalgaların

gemisini tosladığı gibi, onu coşturuyor ve kahkahalar attırmak için içinden zorluyordu. Böyle hatıralardan daha fazla birikmesi iyi değildir Çünkü, eskileri üzerine dizilecek yeni sergüzeştler için duyduğu arzu asla tatmin edilemezdi. İyice biliyordu ki, gemisinin dümenini eline alıp te güverte kalaslarının ayakları altında sallandığını duymadıkça kendi kendine gelmiş sayılamazdı.

Yine bir sonbahar akşamıydı. Gemisi sahile doğru ilerliyordu. Karşısındaki kara parçası, siyah ve tuhaf bir çizgi halinde hayal meyal farkediliyordu. Her nedense, çok iyi tanıdığı bu yerler o akşam ona pek yabancı hatta gayri dostane geliyordu. Ay her zamankinden çok daha büyüktü. Tıpkı göklerin bağrında açılmış bir yaraya benziyordu.

Etrafa ışık saçacak yerde, derinden derine, için için ve ölgün ölgün yanıyordu. O akşam, Parbu Jaan'ın gözlerine pek itimadı yoktu. Dalgalardan sıçrayan sular önüne bir bulut perdesi çekiyordu. Halatlardan biri direğe çarparak etrafına dolanmış ve gıcır damıştı. parbu - jaan, biraz ürker gibi olarak irkilmiş ve durmuştu. Tamamen kavriyamamakla beraber, garip bir hissi kablelvuku ile tehlikeyi sezmişti. Derken, sahildeki işaret ışığı apansızın parıldamıştı. Sahil muhafızları. Gemide bulunan her şeyi birer birer denize atmağa başlamıştı. Varillerin yuvarlana yuvarlana denize gömülerek kaybolduğunu görüyordu. Biraz kızmış gibiydi. Gözlerini sahile çevirmiş, ağaçlara, kayalara ve koyu karanlıkta uzanıp giden kumasallara bakmıştı. Hafı-

zasına, kâğıt üzerinde olduğundan daha açık, onların hartasını çizmeğe, her birinin yekdiglerine ve sahile olan mesafesini ölçmeğe başlamıştı.

Hemen ertesi gün de kancalarla varilleri denizin dibinden çıkarılmıştı.

Yenilenen hatıralar kanını coşturuyordu. Güneşin parıltısında uğursuz bir kızılık vardı. Parmaklarının her boğumu bir meşe tomruğunu andıran demir tırnaklı, bakırlaşmış muazzam bir elin denizin derinliğinden yükselerek onu seyahattan menetmek için, gemisinin güpeştesine pençesini attığını görür gibi cluyordu. Şimdi, bütün hiddet ve tehevürü gemisini açılmaktan alkoymağa cüret eden bu elin üzerinde temerküz ediyordu. O elin sahibinin onca hiç bir kıymeti yoktu. Ona göre o el hiç bir gövdeye bağlı olmadan yaşayan ayrı bir varlıktı. Bir an ecdadının ananevi baltasını havada savurdu. El, denize düşmüştü.

Bu girdaptan düşünceleri çabuk uzaklaşıyor. Parlak bir yaz güneşi ışığında, üzerine gümüş martılar parıldaşan sakin bir deniz görüyordu. Geminin direğine arkasını dayayarak durmuştu. Fareler gibi geminin etrafında dolaşan, ambardan kamaralara ve kamaralardan göverteye kadar her yere burunlarını sokup koklayan gümrük memurlarını istifini bozmadan müstehzi gözüyle takip ediyordu. Kılını kıpırdatmadan onları seyrediyor, piposunu poflatarak arasına onlara batıcı laflar atıyor. Gemideki gizli saklama yerlerini tarif ediyordu. Üzerlerine su dökülmüş gibi bozulan bu gümrük memurları, nihayet birer birer güverteye tırmanmışlardı. Parbu - jaan

onlara kendi maşrabasından içki ikram emişti. Sonrada yine buyurmalarını söyliyerek nazigâne uğurlamıştı. Fakat, gümrük sandalları sahilde kuma çekilir çekilmez, memurlardan birinin üzerine oturduğu kıvrılmış halat yığınının bir ucundan yakalamış, elleri içinde ovalamıştı. Halat parçası açılarak, avucunun içi, kokusuna pek aşına olduğu altın renkli yapraklarla dolmuştu: Hatta, burulmuş tütün yapraklarından yapılmıştı.

Pencereden dışarı bir daha hasretle baktı. Ağustos'un ortalarıydı. Geceleri gök yüzü, her biri küçük birer pusula olan parlar yıldızlarla dolu idi. Parbu - Jaan, ufak bir sandalla bile, Memel'e veya İsveç sahillerine kadar bu küçük yıldızların delâletiyle, pusulasız gidebilmekle iftihar ederdi.

Birdenbire dönerek yanındaki iki gencin birine sordu.

— Hakimin yeni olduğunu söyliyene sen miydin?

Bilgisiyle böbür'enir gibi kabaran genç:

— Bendim dedi

Barbu - jaan eliyle sakalını okşiyarak gülümsedi. Bir düğümü çözmeğe çalışan düşünceli gözleri etrafa dolaşmağa başladı. Hayalinden, bir çok kimselerin bir şeyi müzakere eder gibi konuştuklarını duyuyordu. Nihayet içlerinden biri, hakim bir kahkaha fırlattı. O sırada kendi sesi de hakim bir itimatla yükselmeğe başladı. Elini sımsıkı yumruk yaparak bir balyoz gibi havada savurdu. Şimdi kurnazlığı bulmuştu. Tâml kendisi. Henüz vaziyetten pek emin olmadığı için * buluşunu tatbika koyulmak gayet tehlike-

liydi. Fakat ne olursa olsun, gözünü yumup tehlikeye atılacaktı. Fikri derin bir suya dalmağa çalışan bir dalgıç gibiydi. Belki bu dalış ebedi olacaktı. Mamafih, yüzde doksan tekrar su üstüne çıkacağa benziyordu.

Gençlere dönerek yeni rolünü derhal oynamaya başladı: Şeytanatla yanan keskin gözleri büyüdü. Manasını kaybetti Abdallaştı. Omuzlar miskincedüştü. Saçları alını üzerine sarkarak yüzündeki zeki ve kuvvetli hatları örttü. Ağzının kuvvetli ifadesi açık ve sarkık dudakları arasında kayboldu. Şapkasını arkaya doğru itivererek hemen o iki gence döndü ve

— Eh, söyleyin bakalım, ben kime benziyorum? diye sordu.

İki delikanlı da korkarak dik dik ona baktılar. Üstüne ansızın korkunç bir vahşet çökmüştü. Anlatılamaz, dehşet verici bir yabanilik... İki genç şaşkın şaşkın, ağızları açık birbirlerine baktılar. Biri ötekinin kulağına eğilerek:

— Balyaçoya benziyor, diye fısıldadı.

— Doğru, çocuklar, biraz kafamdan hastayım. Bütün gece kuş dili konuştum. Ayle güneşi ayırt edemiyorum.

Gençlerden küçük olanı hiç bir şey anlamadan baka kalmıştı. Büyükçe olanın fıldır fıldır dönen gözleri sanki " yutmam,, der gibi parıldıyarak açıldı. Bakışları anlayış ve takdirle doluydu. Hemen parbu - Jaan'a sokularak:

— Ne vereceksin? diye yavaşça sordu.

Parbu - Jaan sert bir bakışla onu süzdü. Sonra da kısa ve kesik bir

kahkaha attı. Gencin erken inkişaf eden iş yapma insiyakı hoşuna gitti. Koridorda gardiyanın ayak sesleri işitiliyordu. Parbu Jaan, anlayışlı gence acele acele:

— En iyi cinsinden bir tüfek ve bol bol barut, diye cevap verdi. Genç, hemen kendini bütün ağırlığıyla kapıya doğru fırlatarak kapıyı yumruklamağa başladı. Gardiyanın ürkmüş gözleri gözetleme deliğinde peydah oldu. Biraz hiddetle:

— Ne oluyor orada? diye bağırdı.

Parbu - Jaan bir köşede kendi kendine homurdanıp duruyordu. Gençler mümkün olduğu kadar ondan uzak bir köşeye kaçmış ve sinmişlerdi. Yaşlıca olanı:

— Bizi başka odaya koyunuz, diye yalvardı Burada rahatımız kaçtı. Şu adam iyice aklını kaybetti Bütün gece, dilinin döndüğü kadar kendi kendine konuştu, konuştu, konuştu...

Gardiyan, Parbu - Jaan'a şüpheli nazarla baktı ve:

— Burada mı oldu? diye korku karışık ağır bir tonla sordu. Çünkü kendine kalsaydı, suçlu veya suçsuz hepisini salıverecekti. Fakak mademki onları muhafazaya memur edilmişti, ne yapabilirdi? Kendi kendine:

— Burada ona şuurunu kaybettiren ne olabilir? diye tekrar etti.

Elini Parbu Jaan'ın omuzlarına koyarak, onu dışarı çıkarırken, hırçın bir çocuğu teskine çalışır gibi tatlı bir eda ile, yavaşça:

Haydi, hakime gidelim, dedi.

Parbu - Jaan rolünü unutmamağa çalışıyordu, Derhal itaat etti. Bütün zaman dudaklarından manasız kelimeler dökülmekte idi.

Yaşlıca, gözlüklü bir zat olan hakim, mahkeme odasına kâtibiyle birlikte bekliyordu Gardiyan, sanki felâket kısmen kendi hatası yüzünden olmuş gibi, teessür ve tevazu ile:

— Bay hakim, bu adam geceleyin delirmiş, dedi.

Hakim, Parbu Jaana soğuk bir nazar atfetti. O bakışın soğukluğuna rağmen, parbu - Jaan gitgide ateşinin yükseldiğini seziyordu. Hakim ince bir istihza ile başını sallıyarak:

— Şimdi anlarız, dedi.

Hakim, Parbu - Jaan'ın kabahatlerini yüksek sesle okurken o da huzursuzluk içinde gözlerini odanın içinde dolaştırarak dinliyordu.

Hakim :

— Üzerinde Memel mührü bulunan iki tane boş kahve çuvalı Parbu'nun evinin tavanı arasında bulunmuştur, diye iddiasını bitirdi.

Parbu - Jaan heman atılarak :

— O... dikkat buyurunuz... Çok adil ve muhterem olan Bay Hakim. Sözümdede böyle kocaman yalanlar bulunmasın... Sanki kahve çuvalda taşınmış gibi... Kahve çuvaldan hiç süzüüp akmaz mı?

— Ne saçma şeyler konuşuyorsun?

Aklı olan hiç bir kimse kahveyi çuvalda taşımaz. Kahve bir nevi içkidir.

— Sen kahvenin ne olduğunu biliyor musun be adam?

— Kibar insanların kullandıkları nadirattan olan nefis içkileri ben ne bileyim?

Hakim ona bir müddet baktıktan sonra :

— Buraya gel, dedi. Bu senin pusulan değilmi?

Parbu - Jaan kasden ayaklarını sürükliyerek masaya yaklaştı. Başını bir tarafa düşürerek pusulayı muayene etmeğe başladı :

— Allah, Allah, dedi. Ne tuhaf şey... Pusula yurüyor.. A... İşte.. Bakın.. Dansediyor.. Buna da ne olmuş tıpkı bir canbaz gibi oynuyor..

— Adam kiminle konuştuğunu unutma. Ben kimim ?

— Sen allahın haberci meleklerinden birisin. Allah babanın, taş masa üzerinde yazdığı ve çizdiği kanun ve yasaları bize sen tebliğ edersin.

— Beni dinle, adam, geçen hafta nerede idin?

— Geçen hafta, karım üzerimdeki tek gömleğimi yıkayorken ben de anamdan doğduğum gibi samanlıkta bekliyordum.

— İtiraf edecekmisin?

— O, Muhterem hakim.. Siz her ne arzu buyurursanız ben onu itiraf ederim. Her sözünüze ben ancak "evet,, ve "amin,, derim.

— O halde sen Memel'de idin ?

— Evet.

— Ne zaman?

— Hemen hemen yirmi yıl kadar önce.

— Adam, söylediklerine dikkat et biraz.

Bay Hakim, zaten hep söylediklerime biraz da arkama dikkat ediyorum. Her ne kadar zatıalınız gibi kurnaz değilsem de büsbütün de deli değilim.

— Eh... Yetişir artık... Benim delilerle işim yok.

Parbu - Jaan'ın boynu önüne düştü. Karışık fundaya benziyen sakalı içinde bir tebessüm belilerek kayboldu. Gardiyanın peşinden kendisini mahkemeden dışarı sürükledi. Avluya çıkınca, başını kaldırdı. Pencereden merakla aşağı bakan iki genci gördü. Çenesi ucundaki denizci biçimi sakalını sallıyarak onları selamladı. Denizin kokusunu duyuyor gibiydi. Burnunu ileri doğru uzattı. Burun delikleri genişledi. Derin bir nefes aldı.

Tam altı saat sonra da, tatlı bir ağustos gecesi. tatlı bir rüzgârla gemisini Memel'e doğru kaydırmağa başladı, Elinde pusula yerine, göklerde kıpırdaşan binlerce küçük parlak yıldızlar vardı.

S O N

Bu hikâye, "Great Sea Stories - Büyük Deniz Hikâyeleri," adlı kitaptaki ingilizce aslından çevrilmiştir.

Sayımın bütün yurttaki bir günde başarılması Soysal birlik ve çalışmanın en güzel bir belgesi olacaktır.

Bu büyük günde devletin buyruklarına hepimiz uymalıyız.

BAŞVEKÂLET
İstatistikUmum Müdürlüğü

Sağlık öğütleri

Köylü kardaş: Geçen sayımızda sana Sıtmadan bahsetmiş ondan korunma çarelerini anlatmıştık. Acaba o yazımızı okudun ve istifade ettinmi? Bu günde seninle kanlı basur hakkında konuşacağız.

KANLI BASUR (DİZANTERİ)

Sıcak ve sulak bir yer olan Vilâyetimizde bu hastalık yazın çok görülür. Çok şiddetli olursa öldürür. Hele çocuklar ve ihtiyarlar bu hastalığa az dayanırlar. Sen bu hastalığı da iyi tanırsın. Fakat bir kerre daha beraber hatırlayalım. Kanlı basurun iki çeşidi vardır bir çeşidinde hastalığın alâmetleri birdenbire kendini gösterir. Karın ağrısı ile beraber amel başlar. Bedenine sıcaklık gelir amel gittikçe sıklaşır. Birisi dört saatta otuz kırk defaya kadar çıkar. her amel şiddetli karın ağrısı ve ıkıntı ile gelir. Aynı günde amelde balgam ve kan görülmeğe başlar. Nihayet hasta abdest geldi zennederek abdesthaneye koşar fakat bir parçacık kanlı balgamdan başka bir şeyi gelmez. Gün geçdikçe hasta kuvvetten düşer. Dil paslanır. ve kurur. Eğer tedavi edilmezse çok uzun sürer. ara sıra hafiflediği olur, hatta büsbütün iyi oldu zannedilir fakat bir üşütme yahut küçük bir hazımsızlık olurca hastalık yeniden baş gösterir nihayet hasta dermansızlıktan, kansızlıktan yatağa düşer, bazan bedeni şişer ve ölür,

Öteki çeşidinde ise hastalık şiddetini göstermeden birkaç gün evvel kar-

nında bir ağrılık, ağızda bir tatsızlık, bedeninde bir kırıklık duyar. günde bir iki defa suluca amel eder. Amel gelirken oturağında yanıklık duyar iki üç gün böyle devam eder. Sonra birdenbire bedenine sıcaklık gelir. Sıtma tutmuş gibi bedeni ateşler içinde yanar. Arkasından da şiddetli karın ağrıları ve yine yirmi dört saatta yirmi otuzu geçen sık ameller başlar. Dil kurur ve paslanır. Bazan kusmada görülür. hasta susuzluktan kıvrılır fakat çok defa içmeğe korkar çünkü içtiği bir yudum su karnına şiddetli ağrılar getirir. amel edeceği gibi olur abdesthaneye koşar. fakat bir parça balgamla karın başka bir şeyi gelmez olur. Yeyip içemez olur.

Gün geçdikçe ateşi eskisi kadar kalmaz. bir hafta içinde vücuttan kuvvetten düşer. hastalık çok şiddetli olduğu zaman öldürebilir. Yahut bağırsaklarda darlıklar yaparak inatçı kabızlıklara sebep olur. Hatta bütün ömrüce sıkıntıdan kendini kurtaramaz. Hastalık geçtikten sonra oynak yerlerirde. çözdü, kara ciğerde iltihaplar yapabilir. kazarca hafif geçer. Bir buçuk hafta sonunda ateşi kesilir amel durur. Fakat bir iki ay hasta kendini toplayamadığı gib üşütme veyahut ağırca bir yemek yeme sonunda tekrarlayabilir.

Hastalık nasıl bulaşır — Bu hastalığın mikrobu pislikte bulunur. Dizanterili bir hastanın pisliği bir suya karışır da o suda zerzevat ve yahut meyve yıkanır ve sen o zerzevatı veya meyveyi

yersen hastalığa tutulursun, Sonra kara sineklerde hastalığın bulaşmasına çok yardım eder. Dizanterili bir hastanın pisliği üzerine konan bir sinek senin ekmeğinin, yiyeceğinin, meyvenin, yemeğinin üstüne gelip konunca ayaklarına ve hortumuna yapışan mikropları bırakır. Böylelikle de hastalığa tutulmuş olursun. Demek oluyor ki bu hastalıktan korunmak için dizanterili hastanın pisliğini, kullanacak sulara hiç karıştırmamalı. Pisliği meydanda bırakmamalı. Eğer alanda kalmış pislik varsa veyahut abdeslane çukurlarının üstü açıksa üzerlerine sönmemiş kireç dökmeli. Sağda solda dizanterili hasta varsa meyveleri temiz suda güzelce yıkamadan ve zerzevatı pişirmeden yememeli. Eğer suyunu içtiğin pınarın, çayın yakınlarında pislik görür veya şüphelenirsen suyu kaynatmadan içmemelisin. Hatta hastalık salgın halinde ise çiy meyve ve sebze yememelisin ve hastalığı heman kaza Hükümet doktoruna haber vermelisin.

Tedavi— Yukarda tarif ettiğimiz hastalık baş gösterince en eyisi hastayı bir hekime göstermektir. Buna heman imkân bulamazsan hekime götürünceye

kadar reçine yağı içirirsin. Ondan sonra bildigin "Kili,, saçda kavurarak, döverince bir elekten eledikten sonra yarım billur kadar kili bir billur dolusu suda yuğurarak kaşık kaşık içirirsin. Bunun yerine söğüt kömürü tozuda olabilir.

Hastaya perhiz ettirirsin. Süt, yoğurt, ayran, pirinç suyu, sahlep içirirsin. Topmazının meyvesini döger günde bir iki kahve kaşığı kadar içirirsin. Susuzluğunu gidermek ve amelini azaltmak için çok az şekerli koyuca çay içirirsin. Havluyu sıcak suda ıslatup sık sık hastanın karnına koymalı. Pisliğini derin bir çukura döküp üstüne kireç atmalı. Hastaya bakanlar ellerini sık sık sabunla yıkamalı, yiyecek ve içecek şeylerde dokunmamalıdır.

Köylü kardeş : Dizanteriden bahseden yazımızı burada bitiriyoruz. Gelecek sayımızda seninle kara humma hakkında da konuşacağız. Bu yazıda anlamadığın veyahut soracak başka şeylerin varsa bir mektupla sor. Aklımızın erdiği ve dilimizin döndüğü kadar cevap vermeğe çalışırız. Şimdilik hoşca kal.

KÖY HEKİMİ

